

Сайтът **desebg.com** препечатва интервюто на [Faktor.bg](https://faktor.bg) с историка проф. Евелина Келбечева по повод датата 9 септември 1944 г. В него тя подчертава, че обществото ни няма дълбока и хомогенна оценка не само за комунизма, а и за неговите последствия. По думите ѝ хората, които и днес твърдят, че в България е имало фашизъм, премълчават за жертвите, които са се противопоставяли на терористичните акции на комунистите. Заглавието е на **desebg.com**.

Проф. Келбечева, вие имате голям принос комунизмът да се изучава в училищата. Защо обаче все още се премълчава истината, че на 8-ти срещу 9-ти септември не е имало освобождение, а окупация и преврат?

– Две неща бяха зачеркнати от наши многоуважавани колеги в Софийския университет, и които не бяха допуснати в новите учебници по история. Те не позволиха да се използва терминът „съветска окупация“. Този термин все още е табу за някои хора, сред които и професионални историци. Много добре знаем, че на 5-ти септември Съветското главно командване потвърждава плана за нападение над България. С Трети украински фронт срещу България са насочени 258 000 военнслужещи, около 6000 оръдия, над 500 танка, 1000 самолета и целият черноморски флот, без срещу тях да е даден нито един изстрел. И това е срещу страна, която запазва дипломатическите си отношения с СССР по време на цялата война и е във война с Германия в този момент. Това се нарича „освобождение“ на България от несъществуващия фашизъм.

Написано от Васко Василев, Faktor.bg
Четвъртък, 10 Септември 2020 10:23

В страната ни нито има фашистка партия на власт, нито подобна идеология, която да е действаща в обществото. Всичко това са клишета на комунистическата пропаганда. В нотата, с която Съветския съюз обявява война на България, никъде не се споменава „фашистка България“ или „диктаторска държава“. На 8-ми септември Червената армия нахлува в страната ни. Ако не се беше случило всичко това, 9-ти септември нямаше да е датата на безкръвния преврат, с който започва комунистическата ни история.

Второто нещо, което не беше прието, е документираната история за двете предложения на Тодор Живков през 1963 г. и 1973 г. България да се присъедини към „великото семейство на съветските народи“. 10 години се е дебатирало по най-секретен начин в Политбюро на ЦК на БКП как да се извърши конфедерирането ни със СССР. Съветските власти в края на краищата отказват да направят това, защото се опасават най-вече от външнополитическата реакция. Но предложенията са факт и са документираны, както и реакциите на членовете на Политбюро, където всички до един одобряват предложението и споделят как цял живот са го чакали като заветна мечта.

9-ти септември трябва да спре да се разглежда, както комунистическата пропаганда наричаше, като „всенародно въоръжено въстание срещу монархо-фашизма в България“, защото нито един от тези термини не отразява адекватно история ни. Голямото и дългосрочно значение на тази дата се намира в промяната в цивилизационната матрица на България. Страната ни се превръща с много кръв в послушен придатък на тоталитарния режим в Москва и българите стават част от онези 100 млн. души, които са натикани насила в съветския блок. Трябва да видим пораженията, които съветската окупация носи като цяло в социалната и културната история на България. От икономическа гледна точка, всичко също е диктат и налагане на съветския модел. За жалост, ние не виждаме дълбинните последици за цивилизацията на страната ни такава, каквато тя се развива до Втората световна война.

Щяха ли комунистите да вземат властта без помощта на руските щикове, разчитайки на своята терористичен апарат, на партизанските движения и на народната воля?

– Разбира се, че това нямаше как да се случи. Още повече, че самите комунисти признават, че решаващият фактор е присъствието на Червената армия в страната ни. Ние знаем списъчния състав на БРП(к), който е от около 5000 души. По данни на музея на Революционното движение в България се вижда колко минимален е броят на участници в съпротивата. Това въобще не са онези надути цифри от десетки хиляди

Написано от Васко Василев, Faktor.bg
Четвъртък, 10 Септември 2020 10:23

партизани, а в пъти по-малко. В гражданската война, която се води през последните години и когато чак през януари 1944 г. се създава жандармерията, имаме много жертви от нейна страна, както и от страна на полицията и войската. Може някои хора все още да си говорят, че е съществувал фашизъм в България, но те в същото време напълно премълчават жертвите, които са се противопоставяли на терористичните акции на комунистите.

За 30 години не успяхме да обясним на голяма част от младите хора какво всъщност се случва на 9-ти септември 1944 г. Какви са щетите върху поколението, което днес вече е на възраст, на която трябва да управлява? □

– Все още не е публично знание това, че нашата войска от 450 000 души се включва във войната в крайната ѝ фаза и дава над 42 000 жертви (убити и ранени. б. р.). Разходите на българската армия, която отменя поне 15 съветски дивизии, възлизат над 1 млрд. златни франка. Става въпрос за загуби в размер на 2/3 от националния доход на България през 1945 г. Всичко това води до една от най-големите финансови и стопански кризи в българската история. Окупацията на България от Червената армия нанася най-сериозния грабеж на държавата ни, който не може да се сравни и с най-тежките контрибуции по силата на Ньойския договор от 1919 г. Цената на тригодишната окупация се изчислява на половината от целия брутен вътрешен продукт за периода 1944-1947 г., или около 39 млрд. лв. или 135 млн. долара. Парижкият договор през 1947 г. не дава на България статута на съвоюваща страна и Съветският съюз гласува да не се даде този статут. Оттам репарациите възлизат на 75 млн. долара. Става дума за голямата картина, в която виждаме безпрецедентното разоряване на страната ни заради участието ѝ във войната и отделно за издържането на съветската армия. Тази информация, за съжаление, не присъства в учебниците по история. Нека тези, които се занимават с писането им, да отговорят защо.

Мога да цитирам Збигнев Бжежински, който беше попитан в началото на 90-те години – как с една дума може да определи последствията от комунистическите режими в Източна Европа. С една дума – деморализация. Това беше смяната на една цивилизация, от която България беше част и се наложи някакъв друг тип модел, който не беше в естествената логика на развитие на историята и културата на обществото ни. Още повече, че беше избита много голяма част от културния и от политическия елит, което доведе до страшни увреждания на тъканта на обществото. Ние продължаваме да живеем с последиците от това, което беше направено след 9-и септември 1944 г. Обществото ни няма дълбока и хомогенна оценка не само за комунизма, а и за неговите последствия.

Наред с промените в съдебната система, трябва ли да се обърне по-сериозно внимание на лустрацията и на декомунизацията в евентуална нова конституция?

– Един от най-големите проблеми, с които България не се справи, е цялостният процес на декомунизация, защото беше блокиран от прокомунистическите сили. България е единствената страна от съветския блок, в която нямаше радикален процес на декомунизация, от която лустрацията е само една част. Затова е толкова лесно в страната ни да се разпространяват всякакви митове и фалшификации, свързани с т.нар. соцносталгия. Един от най-ужасните парадокси е, че в България, където степента на политически терор, започнал на 9-и септември, е една от най-високите в Източна Европа, сега е на първо място по носталгия към този режим.

Лустрацията е изключително важна. Тя можеше да даде много по-добри плодове, ако беше извършена навреме, както се случи в Чехия в самото начало на прехода. Но дори и само морално лустрацията има огромно значение за знанието и себепознанието на обществото ни. Нека опитаме! От друга страна, всички досиета трябва да бъдат отворени. Комисията по досиетата извърши много важна работа през последните години, но може би трябва да се тръгне към повсеместно отваряне на всички архиви, без заличаване на имена. Тогава ще бъдат осветени и агентите на ДС, които продължават да действат. Ще се види цялата ерозираща роля на огромния контингент на агенти от ДС, т.н. сиви кардинали, които и досега упражняват голяма сила във властта и в т.нар. „дълбока държава“.

Как си обяснявате поведението на Русия, която не ни дава достъп до хиляди страници откраднати документи, които вероятно ще хвърлят още повече светлина върху събитията около и след 9-и септември?

– Става въпрос за над 150 чувала с архиви, които съветските окупатори отнасят като част от своите „трофеи“ от страната ни. Днес нашите власти водят преговори с Русия за документите, но винаги се стига до някакви баснословни суми, които страната ни трябва да плати за тях. Ние не знаем какво съдържат тези документи. Част от българския управляващ елит е откаран в Русия и ние все още гадаем какво се е случило с него там.

Какво се случва с комунистическите паметници, на които децата и младите хора карат ролери и скейтборд, не подозирайки кои са фигурите с шмайзерите над тях?

– Има две или три решения на Столичния общински съвет за премахването на МОЧА, но това не се осъществява. Какъвто и граждански натиск, каквито и демонстрациите да се правят срещу фетишите на фалшивата пропаганда, или както самият Любомир Далчев, един от авторите на паметника, ги нарича – фалшиви жалони, които трябва да бъдат преместени и демонтирани, защото са срам за цивилизована държава, няма институция, която да задължи общината да си свърши работата и да изпълни собствените си решения. Слава Богу, че специално МОЧА се превърна в арена на гражданска младежка субкултура и стана място, на което младите хора напомнят за най-големите престъпления на комунистическия режим, включително и окупацията на Чехословакия. Този паметник от тържество на съветската окупация на България се превърна и в място, където имаше протести срещу окупацията на Крим от Русия. МОЧА показва нуждата от трибуна, където будното поколение на България намира възможност чрез карнавализация да изрази своите политически виждания и съпротива срещу неумиращата просъветска пропаганда.